

HAMNET

Maggie O'Farrell

EURÓPA KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST, 2022

www.alexandra.hu • www.moobius.hu
www.europakiado.hu

Hamnet felmegy a lépcsőn, szaporán liheg a futástól a városon keresztül. Mintha kiszívná az erejét, hogy egymás elé kell tennie a lábait, hogy fel kell lépnie minden lépcsőfokra. Megmarkolja a korlátot, úgy húzza fölfelé magát.

Biztos, teljesen biztos benne, hogy felérve meglátja az anyját. Ott lesz az ágy fölé hajolva, amelyben Judith fekszik, teste úgy görbül, mint egy tál íve. Judith friss ágyne-műbe lesz fektetve, az arca sápadt, de éber, figyelő, biza-kodó. Az anyja ad majd neki valami tinktúrát, Judith összerándul a keserű íztől, de azért lenyeli. Az anyja bájitalai mindent meggyógyítanak, ezt mindenki tudja. Az egész városból jönnek az emberek, egész Warwickshire-ből és még azon túlról is, hogy beszéljenek az anyjával a keskeny házikó ablakán át, leírják a tüneteiket, elmondják, mi gyötri őket, mit állnak ki. Némelyiküket az anyja behívja a házba. Többségük nő, és Hamnet anyja leülteti őket a tűz mellé, a jobbik székükbe, és a kezébe veszi a kezüket, és közben különböző gyökereket, leveleket, egy csipetnyi virágszirmot őröl. A vendégek egy vászonból hajtogatott borítékkal vagy egy papírral és méhviasszal lezárt, karcsú üvegcsével távoznak, az arcukon megkönnyebbülés, felüdülés.

Ott lesz az anyja. Meggyógyítja Judithot. El tud úzni minden betegséget, minden kórságot. Tudni fogja, mit kell tenni.

Hamnet felér az emeleti szobához. Csak a húga van ott, egyedül, az ágyban.

Ahogy közelebb lép, Hamnet látja, hogy a kislány még sápadtabb, még gyengébb lett az alatt az idő alatt, amíg ő elment a doktorért. A szeme körül kéesszürke a bőr, mint-ha véraláfutásos lenne. A lélegzete gyors és felületes, szeme a lehunytt szemhéjak mögött ide-oda cikázik, mintha látna valamit, amit a fiú nem.

Hamnet lekucorodik. Leül a matrac szélére. Hallja, ahogy Judith beszívja és kifújja a levegőt. Talál ebben valami megnyugtatót. Kisujját beakasztja a párjába a lány kezén. Egy könnycsepp gördül le a szeméből, lepottyan a lepedőre, aztán beivódik a gyékénytömésbe.

Újabb könnycsepp hull alá. Hamnet tudja, hogy elbukott. Hoznia kellett volna valakit, egy szülőt, egy nagyszülőt, egy felnőttet, egy doktort. Minden vonatkozásban elbukott. Összeszorítja a szemét, hogy visszatartsa a könnyeket, feje a térdére bukik.

Úgy fél órával később Susanna lép be a ház hátsó ajtaján. Egy székre hajítja a kosarát, és leroskad az asztalra. Lesújtva körülnéz. A tűz kialudt, sehol senki. Az anyja megígérte, hogy itthon lesz, de nincs. Az anyja soha nem ott van, ahol ígéri.

Susanna leveszi a főköötjét, és a mellette lévő padra dobja. A főköti lecsúszik a padlóra. Susannában felmerül a gondolat, hogy lehajoljon érte és visszategye, de nem teszi. Inkább kitapogatja a lábával, és arrébb rúgja. Felsőhajt. Majdnem tizennégy éves. Minden idegesíti, mélységesen, mérhetetlenül: az asztalra halmozott edények, a szarufára felkötözött gyógyfűvek és virágok, húga csuhébabája egy párnán, a tűzhely mellé helyezett korsó, minden.

Feláll. Kilöki az ablakot, hogy beengedjen egy kis levegőt, de az utca lószagtól, trágyalétől és valami undorító, rothadó dologtól bűzlik. Egy csattanással bevágja az ablakot. Egy pillanatra mintha hallani vélne valami zajt odakentről. Van itthon valaki? Egy másodpercre hallgatózva áll. De semmi. Nem hall további hangokat.

Beül a jobbik székbe, amelyikbe az anyja a vendégeket ülteti, azokat, akik késő éjjel settenkednek az ajtajukhoz, és fájdalomról, vérzésről vagy vérzés elmaradásáról, álomokról, előjelekről, kínokról, nehézségekről, szerelmi bo-

nyodalmakról vagy szükségéről, látnokokról, holdciklusokról, előttük átszaladó mezei nyúlról, a házukba tévedő madárról, érzéketlenné vált végtagról, más porcikákban jelentkező túl sok érzetről, kiütésről, köhögésről, fekélyről, itt vagy ott vagy a fülben vagy a lábban vagy a tüdőben vagy a szívben jelentkező fájdalomról suttognak. Susanna anyja előrehajtott fejjel hallgatja őket, bólint, együttérzően ciccint. Aztán megfogja a kezüket, és közben pillantása felfelé vándorol, a plafonra, a levegőbe, ködös szeme félig lehunyva.

Néhányan megkérdezik Susannát, hogyan csinálja ezt az anyja. Odasompolyognak hozzá a piacon vagy az utcán, és tudni akarják, hogyan jósolja meg Agnes, hogy mire van szüksége egy testnek, mi hiányzik belőle vagy épp mi dül benne, honnan tudja megmondani, hogy egy lélek nyughatatlan vagy sóvárgó, honnan tudja, mi rejtőzik egy emberben vagy egy szívben.

Susanna ilyenkor legszívesebben felsóhajtana és hozzájuk vágna valamit. Most már észreveszi, ha valaki az anyja szokatlan képességei után kíváncsiskodik, és próbálja lerázni őket, vagy kérdezősködni kezd a családjukról, az időjárásról, a termésről. Megtanulta, hogy van egy jellegzetes bizonytalanság, egy sajátos arckifejezés – félig kíváncsiság, félig gyanakvás –, amely bevezeti ezeket a beszélgetéseket. Miért nem veszik észre az emberek, hogy Susanna semmiről nem beszélne kevésbé szívesen? Miért nem látják, hogy neki semmi köze ezekhez: a gyógyfüvekhez, gizgazokhoz, a porokkal és gyökerekkel és virágszirmokkal teli korsókhoz és üvegcsékhez, melyektől úgy bűzlik a szoba, mint valami trágyadomb, sem a suttogó emberekhez, a síráshoz, a kézfogáshoz? Fiatalabb korában Susanna őszintén válaszolt a kérdésekre: azt mondta, nem tudja, ez olyan, mint a varázslat, ez valami adottság. Mostanában már csak kurtán felel: Fogalmam sincs, miről

beszél, mondja felszegett fejjel, és felhúzza az orrát, mint-ha a levegőt szimatolná.

És most hol van az anyja? Susanna keresztbe teszi a bokáit, aztán megcseréli a két lábát. Minden valószínűség szerint a mezőkön cselleng, pocsolyákban gázol, gyomokat gyűjt, kerítésekre mászik fel, hogy elérjen valami növényt, elszakítja a ruháját, besározza a csizmáját. Más anyák a városban kenyeret vajaznak vagy ragut mernek a gyermeküknek. És az ő anyja? Látványosságot csinál magából, mint mindig, megáll, hogy megbámulja a felhőket, belesúgjon valamit egy öszvér fülébe, pitypangot szedjen a kötényébe.

Susannát az ablak felől érkező kopogás riasztja meg. Egy pillanatra megdermedve ül a széken. Már megint! Feltápaszkodik, az ablakhoz sétál. A keszekusza ólomcsíkok és a homályos üveg mögött egy főköttő halvány ívét látja, és sötétvörös pruszklikot: módos személy tehát. A nő Susannát meglátva újra kopog, fenséges, parancsoló gesztussal.

Susanna nem mozdul, hogy kinyissa az ablakot.

- Nincs itthon - kiáltja helyette, kihúzva magát. - Jöjjön vissza később.

Sarkon fordul, és elindul vissza a széke felé. A nő még kétszer megütögeti az ablakot, aztán Susanna hallja, ahogy távolodnak a léptei.

Emberek, emberek, folyton csak emberek jönnek és mennek, érkeznek és távoznak. Susanna és az ikrek meg az anyjuk talán épp az asztalnál ülnek, hogy egyenek egy kis húsvet, de még föl sem emelik a kanalukat, máris felhangzik a kopogás, és az anyjuk felpattan, félretolja a levest, mintha Susanna nem törte volna magát vele, hogy megfőzze csirkecsontból és répából, amelyeket jó sokat kellett mosogatni, aztán meghámozni, nem is szólva az órákon át tartó kevergetésről meg a levesszűrésről a nyári konyha hőségében. Susanna néha úgy érzi, hogy az anyja nemcsak az ő anyja - meg az ikreké, természetesen -, hanem az egész városé,

az egész megyéé. Vége szakad valaha a házukon áthömpölygő emberáradatnak? Hagyják őket valaha, hogy békében éljék az életüket? Susanna hallotta egyszer, hogy a nagymama azt mondja, nem érti, miért viszi még mindig a boltot Agnes, hiszen mostanában nincs szüksége a pénzre. Nem mintha valaha is sok pénzt hozott volna, tette hozzá. Az anyja nem válaszolt semmit, fel sem emelte a fejét a varrásból.

Susanna rágörbíti az ujjait a székek karfájának faragott végére, melyet almasimaságúra koptatott vagy száz tenyér. Hátrébb tolja a testét, míg a gerince találkozik a széktámlával. Ebben a székben szeret üldögdélni az apja, amikor hazajön. Kétszer, háromszor, négyszer, ötször egy évben. Néha egy hétre jön, néha hosszabb időre. Napközben felviszi a széket az emeletre, és egy asztal fölé hajolva dolgozik; amikor beköszönt az este, megint lehozza a széket, és leül benne a tűz mellé. Jövök, amikor csak tudok, mondta Susannának legutóbb, amikor itthon járt, és ujjai hegyével megérintette a lány arcát. Tudod, hogy így van, mondta. Épp pakolt az induláshoz, már megint; feltekert, írással teli, lezárt papírhengereket, egy váltás inget, egy disznóbőr borítású, macskabéllel kötött könyvet. Susanna anyja elment, eltűnt otthonról, ki tudja, hová, mert gyűlölte nézni, amikor a férje távozik.

Susanna apja írt nekik leveleket, melyeket az anyjuk küszködve felolvasott, ujjá szóról szóra vándorolt, ajkai megformálták a szavakat. Az anyjuk tud olvasni, de írni csak elemi szinten. Régebben Eliza nagynénjük írta meg a válaszleveleiket, neki szép kézírása van, de újabban már Hamnet írja őket. A fiú már iskolába jár, heti hat napot tölt ott, napkeltétől napnyugtáig; olyan gyorsan ír, ahogyan mások beszélnek, olvas görögül és latinul, és tud összeadni is. A lúdtoll sercegésének olyan a hangja, mint amikor a tyúk kapirgál a porban. A nagyapjuk büszkén mondogatja, hogy Hamnet veszi át a kesztyűüzletet, ha ő már nem

lesz, hogy a fiúnak van sütnivalója, tudós, született üzlet-ember, az egyetlen közülük, akinek van egy csepp józan esze. Hammet a tankönyve fölé görnyed, nem adja jelét, hogy hallotta mindezt, a feje búbját látják csak a többiek, akik a tűz mellett ülnek, a hajában a választék pataként kanyarog végig a koponyáján.

Az apjuktól érkező levelek szerződésekről mesélnek, hosszú napokról, tömegről, amely rothadó dolgokkal dobálózik, ha nem tetszik neki, amit hall, London nagy folyójáról, egy rivális színháztulajdonosról, aki az új darabjuk bemutatójának csúcspontján egy zsák patkányt eresztett szét, sorok, sorok és még több sor bemagolásáról, jelmezek elvesztéséről, tűzről, egy jelenet próbájáról, amelyben a szereplőket kötélhágcsókon engedik le a színpadra; arról, hogy milyen nehéz ételhez jutni, amikor úton vannak, összeomló díszletekről, elkallódott vagy ellopott dúcok-ról, kereküket vesztett és a sárba zuhanó szekerekről, tavernákról, ahol megtagadják tőlük a szállást; megspórolt pénzről, arról, hogy mit kell tennie az anyjuknak, kivel kell beszélnie a városban egy földdarabról, amelyet meg szeretne vásárolni, és egy házról, amelyről azt hallotta, hogy eladó, meg egy mezőről, amelyet meg kéne venniük és aztán bérbe adniuk; arról, hogy mennyire hiányoznak neki, hogy szeretettel üdvözli őket, és hogy mennyire szeretné megcsókolni az arcukat, egyiket a másik után, és hogy alig várja, hogy újra otthon legyen.

Ha a dögvész eléri Londont, az apja hónapokig otthon lehet velük. A színházakat a királynő parancsára mind bezárják, és megtiltják a nyilvános gyülekezést. Csúnya dolog dögvészt kívánni, mondta az anyjuk, de Susanna azért megtette néhányszor magában éjszaka, miután elmondta az imáit. Utána mindig keresztet vetett. De akkor is kívánta. Az apja otthon, velük, hónapokon át! Néha azon tűnő-
dött, vajon: hányszor kívánta az anyja is kívánja-e.

A hátsó ajtó retesze csörömpölve kinyílik, és belép a szobába a nagyanyja. Fújtat, vöröslik az arca, hóna alá sötét félkarikákat rajzolt az izzadság.

- Mi a csudát üldögélsz te itt? - kérdezi Mary. Az ő szemét semmi nem bántja jobban, mint egy henyélő ember.

Susanna vállat von. Ujjait a szék megviselt illesztékeihez dörgöli.

Mary körülnéz a szobában.

- Hol vannak az ikrek? - kérdi.

Susanna felhúzza az egyik vállát, majd leejti.

- Nem láttad őket? - folytatja Mary, és közben a szemöldökét törülgeti egy zsebkendővel.

- Nem.

- Megmondtam nekik - morogja Mary, miközben lehalol, hogy felvegye Susanna földre esett főkötőjét -, hogy hasogassanak gyújtóst, és gyújtsák be a tüzet a nyári konyhában. És vajon megcsinálták? Nem, dehogy. Kapnak a fejükre, ha bejönnek. - Visszafordul, csípőre tett kézzel megáll Susanna előtt. - És hol van az anyád?

- Nem tudom.

Mary felsóhajt. Majdnem mond is valamit, de aztán mégsem. Susanna látja rajta, érzi, hogy a kimondatlan szavak zászlókként lobognak a levegőben kettejük közt.

- Nohát, akkor gyere - mondja végül Mary, és kötényével Susannára suhint -, kapd össze magad! A leves nem főzi meg magát. Gyere és segíts, te lány, ahelyett, hogy üldögélsz itt, mint egy kotlóstyúk.

Megfogja Susanna karját, és talpra rántja. Kimennek a hátsó ajtón, az hangos csattanással csapódik be mögöttük.

Az emeleten Hamnet felriad.